

Вих. № 7164-01/10
від 01.10.2020р.

Президенту України
пану ЗЕЛЕНСЬКОМУ В.О.

Голові Верховної Ради України
пану РАЗУМКОВУ Д.О.

Керівнику Офісу Президента України
пану ЄРМАКУ А.Б.

Заступнику Керівника ОПУ
пані КОВАЛІВ Ю.І.

Голові Комітету ВРУ з питань
фінансів, податкової та митної
політики
пану ГЕТМАНЦЕВУ Д.О.

Голові підкомітету з питань
банківської діяльності, монетарної
стабільності, взаємодії з НБУ та
захисту прав споживачів фінансових
послуг
пану ІВАНЧУКУ А.В.

Голові Комітету ВРУ з питань прав
людини, деокупації та реінтеграції
тимчасово окупованих територій у
Донецькій, Луганській областях та
АРК, м. Севастополя, національних
меншин і міжнаціональних відносин
пану ЛУБІНЦЮ Д.В.

Голові Комітету ВРУ з питань
економічного розвитку
пану НАТАЛУСІ Д.А.

*Щодо негативних для банківської системи
законодавчих ініціатив у сфері кредитування*

Вельмишановний пане Президенте!

*Користуючись нагодою, засвідчуємо Вам свою повагу та бажаємо успіхів у
Вашій професійній діяльності.*

Незалежна асоціація банків України (далі – НАБУ), в продовження
опрацювання з Офісом Президента України питання щодо шляхів відновлення
кредитування та зменшення ставок за кредитами для населення і бізнесу, звертає
увагу на окремі законодавчі ініціативи, які перебувають на розгляді Верховної Ради

України і прийняття яких заблокує реалізацію поставлених Президентом України завдань.

Мова йде про наступні законопроекти, які є економічно та юридично необґрунтованими, суттєво погіршують правове становище банків-кредиторів у відносинах з боржниками, у т.ч. через ретроспективне застосування новацій до раніше укладених договорів, ведуть до істотного збільшення кредитних ризиків і обсягу проблемної заборгованості по банківській системі.

1. Проект Закону «Про внесення змін до Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» щодо звільнення внутрішньо переміщених осіб від негативних наслідків невиконання грошових зобов'язань, реєстр. № 2329 від 29.10.2019 р.

Законопроектом обмежується розмір процентів за договорами кредиту та позики, боржниками у яких є внутрішньо переміщені особи (далі – ВПО). Також ВПО звільняються від відповідальності за порушення грошових зобов'язань, передбаченої ст. 625 Цивільного кодексу України, забороняється нарахування ВПО неустойки як забезпечення виконання зобов'язання, стягнення з них збитків.

Прийняття проекту, на думку його авторів, «сприятиме створенню надійної державної системи захисту прав внутрішньо переміщених осіб – боржників від негативних наслідків невиконання ними грошових зобов'язань, яке пов'язано із збройною агресією щодо України та вимушеним переміщенням з тимчасово окупованих територій та призведе до зміцнення довіри внутрішньо переміщених осіб до органів державної влади та до України в цілому».

Позиція банківської спільноти полягає у категоричній неприйнятності даного законопроекту, який:

1) **надає необґрунтовані преференції широкому колу осіб (боржників, які мають статус ВПО) без урахування їх матеріального стану і причин невиконання зобов'язання**, виключно за рахунок самостійних господарюючих суб'єктів (банків), що є прямим втручанням в господарську діяльність та створює підґрунтя для зловживань;

2) **позбавляє осіб зі статусом ВПО можливості в подальшому отримувати кредитні кошти** (як це фактично відбулось внаслідок встановлення заборони нарахування процентів за кредитами військовослужбовців, *ст. 14 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців і членів їх сімей»*) і в підсумку матиме прямо протилежний до очікуваного ефект;

3) **нівелює правове значення судового рішення** – проект зобов'язує кредиторів здійснити перерахунок заборгованості за весь час прострочення боржником виконання зобов'язання, у тому числі по кейсам, за якими судами вже ухвалені рішення, що набрали законної сили, і перебувають на виконанні;

4) **веде до збільшення збитків банківської системи** – новації проекту руйнують платіжну дисципліну позичальників, що на пряму вплине на обсяг проблемної заборгованості та формування банком резервів. Також вимагатимуть проведення аналізу кожної операції на її відповідність вимогам законопроекту, що вимагатиме від банківських установ залучення значних матеріальних і трудових ресурсів, що безпосередньо впливатиме на фінансовий стан банку;

5) **не узгоджується з іншими законодавчими актами**, які передбачають:

- заборону надання банком безпроцентних кредитів та встановлювати процентні ставки і комісійні винагороди на рівні нижче собівартості послуг (*ст. 49, ст. 53 Закону України «Про банки і банківську діяльність»*);

- заборону нарахування пені та/або штрафів на основну суму заборгованості із зобов'язань за кредитними договорами та договорами позики з 14.04.2014 громадянам України, які переселилися із зони АТО (ст. 2 Закону України «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції»);

- звільнення ВПО з АР Крим від обов'язку погашення основної суми іпотечного кредиту і нарахованих за ним відсотків, якщо об'єктом іпотеки є майно, розташоване (zareєстроване) на території, що після укладення такого іпотечного договору була тимчасово окупована (ст. 14 Закону України «Про створення вільної економічної зони «Крим» та про особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території України»).

Доцільно, щоб підтримка ВПО відбувалась шляхом сприяння державою залучення цих осіб до звичайних соціально-побутових процесів за новим місцем проживання (забезпечення роботою, житлом, сприяння в підприємстві тощо), а не шляхом надання необґрунтованих преференцій практично необмеженому колу осіб та покладання усіх ризиків і збитків на банківську систему, без жодних компенсаторів.

Застереження щодо негативних наслідків прийняття законопроекту висловлено у зверненні НАБУ до ВРУ, вих. № 6539-09/01 від 09.01.2020р.

2. Проекти Законів «Про внесення змін до Закону України «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції», реєстр. № 2781 від 21.01.2020 р. та «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з завершенням антитерористичної операції та проведенням операції Об'єднаних сил», реєстр. № 2783 від 17.01.2020 р.

Проектами забороняється нарахування процентів на основну суму заборгованості (поряд з вже діючою заборonoю нарахування пені та штрафів) за кредитними договорами з 14.04.2014 громадянам, які зареєстровані/постійно проживають/переселилися з населених пунктів «зони АТО», юридичним особам і фізичним особам - підприємців, що провадять/провадили господарську діяльність на цій території. Банки та інші кредитори, а також суди (!) за наявності судових рішень зобов'язані скасувати цим особам пеню, штрафи, проценти за кредитами, а після повернення територій під юрисдикцію України – реструктуризувати борги на строк не менше тривалості АТО без нарахування відсотків.

Законопроекти, аналогічно до проекту Закону № 2329 від 29.10.2019, звільняють всіх без виключення позичальників із зони АТО/ООС від відповідальності за невиконання грошових зобов'язань і від плати за користування кредитними коштами, без урахування їх фінансової спроможності обслуговувати власні борги та причин невиконання зобов'язань.

Якщо звільнення боржників від сплати штрафів за порушення виконання зобов'язань внаслідок проведення АТО можна вважати соціально орієнтованим і виправданим, то **пропоноване звільнення боржників від обов'язку виконувати власне зобов'язання, примушування кредиторів до ретроспективної зміни умов кредитних договорів на збиткових умовах (фактично безпроцентне кредитування), встановлення обов'язку суду змінювати судові рішення, які набрали законної сили, є абсолютно неприйнятними та необґрунтованими.** А також суперечать Конституції України, порушують принципи цивільного законодавства і не відповідають суті кредитних правовідносин. Згідно зі ст. 1054 Цивільного кодексу України за кредитним договором банк або інша фінансова установа (кредитодавець) зобов'язується надати грошові кошти (кредит) позичальникові у розмірі та на умовах, встановлених договором, а позичальник

зобов'язується повернути кредит та сплатити проценти, тобто, сплата процентів розглядається як виконання зобов'язання.

Заборона нарахування процентів на основну суму заборгованості поряд із вже запровадженою заборонаю нарахування пені та штрафів, є надмірною та несправедливою по відношенню до банків-кредиторів, права яких суттєво звужуються і які так само, як і інші суб'єкти господарювання, зазнали втрат внаслідок тимчасової окупації територій, але при цьому не звільняються від обов'язку виконання власних зобов'язань, наприклад щодо своєчасного та в повному обсязі повернення депозитів і виплати за ними відсотків.

Слід зазначити, що заходи, запроваджені Законом України «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції», є достатніми для забезпечення підтримки як суб'єктів господарювання, що здійснюють діяльність на непідконтрольній території, так і осіб, які проживають у зоні проведення АТО чи переселилися з неї.

Якщо законодавець ініціює соціальну підтримку осіб із зони АТО/ООС, то така підтримка має надаватись виключно тим верствам населення, які її потребують, орієнтуючись на їх реальний матеріальний стан, а не факт реєстрації / перебування / ведення діяльності на тимчасово непідконтрольній території. З точки зору покращення інвестиційного клімату в країні соціальна підтримка Держави повинна ґрунтуватись на впровадженні адресних пільг, а не шляхом перекидання усіх ризиків і збитків на кредиторів, інвесторів та інших споживачів фінансових послуг, та не повинна створювати підґрунтя для зловживань.

Застереження щодо негативних наслідків прийняття законопроекту висловлено у зверненнях НАБУ до ВРУ, вих. № 6607/2-14/02 та № 6607/3-14/02 від 14.02.2020р.

3. Проект Закону «Про тимчасові заходи забезпечення платоспроможності підприємств, які провадили господарську діяльність на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях», реєстр. № 2374 від 04.11.2019 р.

Законопроектом пропонується зупинити виконавчі провадження та заходи примусового виконання рішень щодо юридичних осіб, виробничі приміщення та потужності яких розташовані на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях та/або юридичних осіб, які до 14.04.2014 здійснювали свою діяльність на цих територіях. А також встановити до 01.01.2022 мораторій на порушення справ про банкрутство зазначених юридичних осіб.

Вказана ініціатива викликає **категоричні заперечення банківської спільноти** як економічно і юридично необґрунтована та така, що **не вирішує жодної проблеми, а лише запроваджує черговий економічний мораторій** в державі і чергову заборону на стягнення боргів. Це порушує конституційний принцип обов'язковості виконання судових рішень та матиме негативні наслідки не лише для кредиторів, а й для самих суб'єктів, яких стосується ініціатива, та держави. В цілому законопроект містить несправедливі й нерівні умови щодо ведення господарської діяльності юридичними особами в Україні.

Запропоноване у законопроекті закриття виконавчих проваджень зі зняттям арештів дозволить боржникам продати незаставне майно та уникнути таким чином відповідальності перед кредиторами. Так само заборона банкрутства дозволить провадити діяльність, можливо, накопичувати далі борги і не розраховуватися з кредиторами.

Тому новації законопроекту збільшують ризики усіх кредиторів (не тільки банків) у цивільно-правових відносинах з суб'єктами господарювання, щодо

зобов'язань яких стосуватиметься мораторій. Права кредиторів у відносинах з такими суб'єктами будуть не захищені.

Варто зауважити про нечіткість визначених у проекті критеріїв щодо боржників, яких стосуються запропоновані пільги – виробничі приміщення та потужності яких розташовані на окупованих територіях та/або до 14.04.2014 провадили там діяльність - тобто, будь-яка особа може мати на тимчасово непідконтрольних територіях майно чи бути такою, що здійснювала діяльність там до вказаної дати, отже коло осіб, що отримують пільгу чітко не визначене і допускає зловживання.

Крім того, особа може відповідати визначеним у законопроекті критеріям, однак мати також майно і потужності, де провадить діяльність поза межами непідконтрольних територій. Поширення пільг на таких боржників чи щодо такого майна є невиправданим.

Слід враховувати, що більшість підприємств, які раніше були зареєстровані на тимчасово окупованих територіях, зараз ведуть активну діяльність на території України і підпадають під визначення законопроекту лише за формальними ознаками. З прийняттям законопроекту ці суб'єкти взагалі випадуть з правого поля, з них жоден кредитор не зможе нічого стягнути навіть на підставі судового рішення. Як наслідок, таких суб'єктів жодна фінансова установа не ризикне кредитувати.

Наприклад, на сьогодні банки практично відмовились від кредитування військовослужбовців внаслідок прийняття Закону, який забороняє нарахування процентів за кредитами таких осіб. У випадку прийняття законопроекту така ж ситуація створиться і навколо кредитування підприємств, які були зареєстровані, провадили діяльність чи мали майно на тимчасово окупованих територіях.

Законопроект дозволить окремим підприємствам не платити по вже існуючим боргам, але у сотень інших підприємств виникнуть проблеми з можливістю подальшого кредитування: є ризики закриття таким суб'єктам вже відкритих лімітів кредитування і відмов у видачі нових кредитів.

Підсумовуючи, зауважуємо про важливість забезпечення належного захисту прав кредиторів для реалізації визначених Президентом України завдань з відновлення і здешевлення кредитування, покращення інвестиційного клімату в країні. В цьому контексті є неприйнятним ухвалення вищевказаних законодавчих ініціатив, які, навпаки, ведуть до згортання програм кредитування і подорожчання ресурсів.

Вельмишановний пане Президенте, для забезпечення прийняття на законодавчому рівні виключно виважених та ефективних рішень, які узгодяться з державними пріоритетами, просимо звернути увагу на вищезазначені законодавчі ініціативи та позицію банківської спільноти щодо їх категоричної неприйнятності та необхідності відхилення.

Засвідчуємо свою готовність до подальшої плідної співпраці.

З повагою

Виконавчий директор

Олена Коробкова